

Jogélet.

Széljegyzetek a Jogászgűlés magánjogi szakosztályának jegyzőkönyvéhez.

Tapintatos és udvarias formában ugyan, de több oldalról hangzott el a jogászgűlés programja ellen az az észrevétel, hogy azon általában nem szerepeltek igazán nagy kérdések, a magánjogi szakosztály kérdései ellen pedig külön is felhózták, hogy kevés volt bennük a tiszta magánjog és az aktualitás.

*

Bocsánatot kérek a paradoxónért, de én úgy érzem, hogy a magánjog területén szinte nem is lehet olyan kérdést kiválasztani, amelynek a mélyén nem húzódnék meg tudományunknak valami mélységes és örökké aktuális problémája. A természet-tudósok nem sokkal több, mint 80 elemből az egész világrendet felépítik és talán még ennél is kevesebb alapvető tétel elégséges a jogrendszer felépítéséhez, csak hogy a jogban éppen ezek az alaptételek azok, amelyek tekintetében nincs és sohasem lesz megnyugvás, mert ezeknek a tételeknek a vita az életük s a vita a jogtudomány életnyilvánulása, szivdobogása is.

Ellene látszik a mondottaknak szólni az a sok-sok részletekbe menő eltérés, amelyet az egyes jogrendszerek egymással szemben mutatnak, mert ezek az eltérések a problémák ezreire látszanak utalni. Ez azonban csak optikai csalódás, mert valójában egy-egy alapkő eltérő kifaragása ad a felülépítménynek eltérő karaktert.

Ilyen felülépítménybeli kérdés volt a magánjogi szakosztály első kérdése is. Próbáljuk megkeresni az alapkövet.

*

A kérdés, hogy miképpen kellene szabályozni az elmebe-tegek cselekvőképességét, valójában csakugyan másodlagos kérdés. Függvénye az arra a kérdésre adott feleletnek, hogy mi szükséges jognyilatkozat tételéhez, helyesebben mi az a minimális személyi kellék, amely nélkül valamely nyilatkozatnak a jog hatályosságát nem tulajdonít. Amikor ezt a kérdést általánosságban vizsgálom és a normális, testileg, szellemileg teljesen kifejlett ember jogi hatást célzó nyilatkozatára vagy egyéb cselekvésére gondolok, a kérdés nagyon egyszerűnek tünik fel és nem veszem észre, hogy a személyi kellékekből több van, mint ami kellene. A minimális követelmény elmosódik, beleolvad a superfluumba. Ez a probléma valahogy a vitaminkérdésre emlékeztet. Nem tudjuk, hogy mi a vitamin, de az orvos észreveszi és betegséget konstatál, ha a szervezetben nincs belőle elegendő.

Hogy azután az említett minimum nem mindenféle jognyilatkozatnál azonos, hanem az ingyenes juttatás elfogadásától az ingyenes juttatásig, az örökös nyilatkozattól a végintézkedés tételéig bizonyos fokozati különbségek megállapítására van szükség, ez már az alsó határ megvonásához igazodó további kérdés.

De ha az említett minimumot sikerül is megtalálnom és ahhoz sikerül is a nagykoru, a kiskoru, az átmenetileg abnormális lelkiállapotban lévő mellett az elmebeteg minden egyes jognyilatkozatát is hozzámérve eldöntenem, hogy mikor fűződik valamely nyilatkozathoz jogi hatály és minő, a problémát még mindig csak részben oldottam meg, mert előttem áll a kérdés másik ága, ismét egy olyan probléma, amely a jogrendszeret karakterizáló alaptételek közé tartozik, nevezetesen az, hogy az exakt tételekkel szemben minő koncessziókat vagyunk hajlandók a forgalom biztonságának tenni. Amint az első kérdés alapján nem az elmebetegek kérdése, éppen úgy nem az ez a második kérdés sem. Ha a jogrendszer az elvi tételek tisztaságának megőrzésében nem akar a forgalom biztonságára figyelemmel lenni, nemcsak az elmebeteg jogügyleteinek abszolút semmisségét kell dekretálnia, hanem meg kell tagadnia a nem tulajdonostól való jóhiszemű tulajdonszerzést, el kell ejtenie vagy a telekkönyvi megszerzés védelmének szabályait, vagy e szabályoknak a korlátait, sőt revízió alá kell vennie a jóhiszemű birtokos jogállását is.

A jóhiszemű forgalom biztonságát védő jogszabályok között a magánjog különböző területein lehetnek finom eltérések, de ezeknek ugyanazon alap gondolat különböző esetekre való kiépítéseként kell jelentkezniök. Az ilyen vonatkozású szabályoknak, egy csokorba kötve, harmónius egészet kell alkotniok és nem szabad chaotikus szinvegyüléket mutatniok. Ha a nem tulajdonostól szerzőnek tulajdont adok a Mt. 563. és 565. §-ától eltérve a jóhiszeműség egyedüli feltétele mellett, az elmebeteg jogügylete alapján is jogot kell a másik félnek adnom minden olyan esetben, amikor az elmebetegséget nem ismerte fel, ha viszont a jóhiszeműségen felül amott az ügylet visszterhességét is megkívánom, sőt a tulajdonos birtokvesztésének a szerző előtt nem ismert módjának is jelentőséget tulajdonitok, emiatt is megtehetem, hogy a gondnokság alá helyezett elmebeteg tényei tekintetében a forgalom biztonságának tett koncessziókat restringáljam.

*

Az Országos Jogászggyűlés elé kitűzött első kérdés mélyén tehát igen súlyos magánjogi probléma is volt: 1. Mi a minimális személyi kelléke a jognyilatkozat tételének? 2. Minő engedményeket lehet a minimális kellékekkel szemben a forgalom biztonsága érdekében tenni?

Még sokáig távol leszünk attól, hogy erre a két kérdésre átfogó, pontos és definitív választ tudjunk adni, bár néha tudat alatt, néha kifejezetten is ez a két alapkérdés is sokat szerepelt a jogászggyűlési vitában.

Gyakorlatilag talán nagyon üdvös volt, hogy a kérdés napirendre tűzése az elmebetegügy általános kérdéseinek megvitatására is alkalmat adott, de nem tudok örülni annak, hogy az eredeti előadói indítványban felvetett valóban mély kérdésekről a figyelem a további felszólalások során éppen az elmebetegügy miatt annyira elterelődött, hogy az illusztris előadó

célszerűnek látta részletes indítványát visszavonva, csak az elmebetegügyre vonatkozó részt fenntartani.

*

A második kérdést talán azzal is lehetne jellemezni, hogy a magyar lételes jog szempontjából 34 évvel ezelőtt kifogástalanul megoldott, vérezen aktuális probléma. A domináló álláspont a kérdést állampolgársági kérdésként kezelte s valóban tiszta anyagi magánjogi elem alig van benne. Az alaptétel is nemzetközi színezetű, nevezetesen az, hogy a személyi állapot kérdésében a bírói kompetencia kizárólag a saját állambeli bíróságot illeti-e meg? A tárgyalási anyag ellen ennél a kérdésnél talán éppen az ellenkező kifogást lehetne tenni, mint az első kérdésnél. Világos, hogy éppen a statuta personalia körében meddőnek látszik minden olyan egyoldalú állásfoglalás, amely a tételes nemzetközi szabályokban — ide nem értve természetesen a trianoni államokmányt — a nemzetközi magánjog alapjául el van fogadva, még pedig a felvetett kérdés szempontjából akkor is, ha elméletileg ezek a tételek sebezhetők; a vita során mégis előfordultak olyan felszólalások, amelyek a nemzetközi jogállapotról figyelem nélkül kívánták, hogy Magyarország a nehézségeket egyoldalúan oldja meg, nem törődve azokkal a jogkövetkezményekkel, amelyek ebből nemzetközi vonatkozásban éppen a védeni kívánt személyekre hárulnak.

De, hogy a házassági bontóperben és általában statusperben az állampolgárság szerinti bíróság kizárólagos kompetenciája mégsem dogma, az kitűnik nemcsak a házassági törvény 116. §-ból, hanem a Malonyai Béla véleményének 7. lapján (4. j.) közölt igen tanulságos összeállításból, amely több példáját mutatja annak, hogy a külföldi állam a maga állampolgárának házassági perében magyar bíróság által hozott ítéletet elismeri. Amikor tehát azt látjuk, hogy a magyar bíróság egyes esetekben a felek bizonytalan állampolgársága miatt nem tudja a maga hatáskörét megállapítani, nézetem szerint nem az állampolgárság kérdését tisztázó egyezménykötés a legegyszerűbb megoldás, sőt az ilyen egyezménytől a trianoni államokmány tökéletlen rendelkezései mellett alig várok kifogástalan eredményt. Talán az állampolgársági kérdésekben tapasztalás szerint túlságosan érzékeny utódállamokkal szemben könnyebben elérhető és a belső jog szempontjából is egyszerűbb és világosabb lenne a kérdést házassági jog körében tartani. Az egyezmény egyszerűen a házassági törvény 116. §-ának alkalmazására teremthetne bázist olyan esetekben, amikor a trianoni állampolgárság Csonka-Magyarország területén lakó fél tekintetében idézett elő nehézségeket. Az ugyanis, hogy az idegen bíróság kompetenciájának elismerése feltételhez köthető a Malonyay idézett összeállításából és a 9.874/1921. M. E. számú rendelet 1. §-ából is kitűnik. Ha az utódállamok ilyen egyezmény kötésébe a feltételek szerencsés körvonalazásával belemennének, aminek elvi akadály a részükről alig lehet, az egyezmény nemcsak a jövőre nézve kuszóbbá válna ki a nehézségeket, hanem konvalidálhatná azt a periferián keletkezett sok

jogerős bontó ítéletet is, amelyek hatálytalansága csak olyankor derül ki, amikor valamelyik fél új házasságot akar kötni és a közigazgatási hatóság kissé komolyabban kezdi firtatni az állampolgárságát, mint ahogy azt bontó perben a vidéki egyes-bíró tette.

*

Ha az előadott néhány megjegyzésben nem is szegődhettem feltétlenül a jogászyülés magánjogi eredményeinek védőjéül, azt tárgyilagosan el kell ismernem, hogy mind a témák megválasztása, mind megvitatása és megoldása méltó volt a magyar jogászyülés régi tradícióihoz, ha az egyik kérdésnél az előadót kevesen követték is a mélységekbe s a másik kérdésnél a megoldás idegen területre vezetett is.

Dr. Nizsalovszky Endre.

A 13. Országos Jogászyülés hiteljogi szakosztályának tárgyalási anyaga a tárgy helyes megválasztásánál fogva igen erős érdeklődést váltott ki és élénk tanácskozásnak volt közép-pontja. A kérdés úgy volt feltéve, vajjon reformálandó-e és miképpen a fizetéseképtelenségi jog, — a vita azonban sokkal szélesebb keretben mozgott, a hitelvédelemnek teljes problémakörét ölelvén fel.

Amikor a gazdasági helyzet válságossá alakulása folytán a megelőző hitelvédelem eredményes működésében akadályozva van, — a megtorló hitelvédelem kerül az érdeklődés homlokterébe. Ezért áll ma is a csőd- és kényszeregyességi jog súlyos, sokszor heves vitáknak középpontjában. A legutóbbi időben e tárgyakkal foglalkozott már a Budapesti Ügyvédi Kamarának közgyűlése, az Ügyvédszövetség törvényelőkészítő bizottsága és az OHE jogügyi szakosztálya. Ez előzmények után került a kérdés a jogászyülés hiteljogi szakosztálya elé.

A vitának konkrét kiinduló pontjai dr. Meszlény Ártúr és dr. Tury Sándor Kornél részletes és mélyen járó előadói tervezetei és dr. Gallia Béla úgy gyakorlati, mint elméleti szempontból mesterien felépített bevezető előadmánya voltak. A vitában igen sokan vettek részt.

E keretben nincs hely az egyes felszólalásoknak méltatására és így csak a felszólalóknak jegyzékét adjuk: Schreyer Jakab, Laufer József, Cs. Sommer József, Katona Gábor, Vajda Ákos, Aczél Jenő, Mészöly Imre, Urbach Lajos, Szlezák Lajos, Doroghi Ervin, Stein Jenő, Molnár Marcel, Beck Salamon, Bernhard Miksa, György Ernő, Sente Lajos, Rakonitz Dezső, Stricker Jakab, Kertész Béla és Görög Frigyes.

A vita anyagára egymás után reflektáltak dr. Meszlény Ártúr, dr. Tury Sándor Kornél és dr. Gallia Béla.

A szakosztály végül oly határozati javaslatot fogadott el, amely a súlyt a jogi kívánalmak mellett elsősorban a gazdasági körök jogos érdekeire helyezi.

A határozat szövege a következő:

„1. Az Országos Jogászyülés a fizetéseképtelenség lebonyolítására vonatkozó jogszabályok szervesen egységes olyan szabályozását tartja kívánatosnak, mely az eljárást egyszerűbbé, gyorsabbá és olcsóbbá teszi.